

УДК (049.32)[082.2:82-6-9]:78.071.1(477)Загорцев
DOI: 10.31318/2522-4190.2022.134.269655

ВИШИНСЬКИЙ В. В.

Вишинський Віталій Володимирович — кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

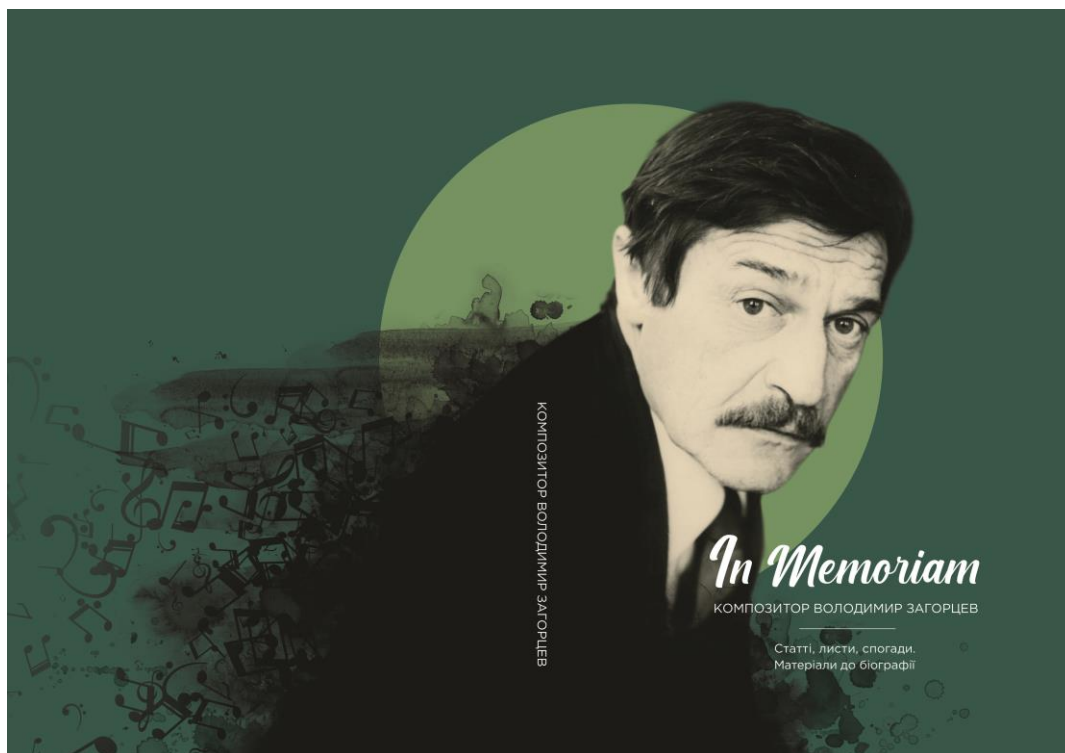
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7509-402X>

vyshvv@gmail.com

© Вишинський В. В., 2022

ВОЛОДИМИР ЗАГОРЦЕВ: ТОЧКА ЗБИРАННЯ

(In memoriam. Композитор Володимир Загорцев. Статті. Листи. Спогади. Матеріали до біографії / Ідея, упорядкування, загальне редагування та коментарі О. Войтенка. Київ : Видавництво «Фенікс», 2021. 280 с.)

У квітні 2016 року в «Українській музичній газеті» вийшла стаття Олексія Войтенка пам'яті композитора Володимира Загорцева¹. Не дивлячись на те, що матеріал статті був розрахований на широку аудиторію, він виявився значимим і для професійних музикознавчих кіл. Позаяк у статті здійснювалася спроба повернути до сучасного виконавського та музикознавчого порядку денного композитора, який мав усі шанси залишитися в найкращому випадку лише частиною історії діяльності гуртка Київського авангарду, а в найгіршому — у коротких, малоінформативних згадках у підручниках історії поза своєю музикою, своїми прагненнями, досягненнями та невдачами. Невипадково тоді ж у О. Войтенка виникла ідея ширшої роботи, у якій постать та доробок композитора були б представлені як певна цілісність, що має свою складну, суперечливу та навіть незручну проблематику. Такою роботою стала

¹ Див. «Українська музична газета» № 2 [100] від квітня–червня 2016 р.

упорядкована О. Войтенком книга «In memorem. Композитор Володимир Загорцев. Статті. Листи. Спогади. Матеріали до біографії».

Книга вийшла друком наприкінці 2021 року у видавництві «Фенікс» загальним накладом 500 примірників. Фінансову підтримку виданню здійснили 93 донатори, які відгукнулися на оголошення про збір коштів на друк книги. Кожен з них отримав примірник видання (а інколи навіть не один), що одразу зарезервувало 1/5 частину накладу. Прикметно, що частина донаторів була не з музичного й навіть не з мистецького середовища. Отже, ще до свого виходу книга викликала певний інтерес.

Фіналом фандрейзингової кампанії стало те, що необхідна сума була зібрана в доволі короткий строк, а це, своєю чергою, дало змогу дуже швидко розпочати та завершити роботу із процесом видавництва. Ретроспективно, ця швидкість і, що важливіше, вчасність завершення роботи над книгою та її подальшого розповсюдження виглядає великою удачею, адже уявити таку можливість подібного після 24 лютого 2022 року наразі дуже складно. Таким чином, описаний фандрейзинговий кейс побічно засвідчив зацікавленість людей у цьому проєкті, їхнє бажання підтримати в Україні друк нових музикознавчих праць. З іншого боку, у такий спосіб визначилась та ствердилась актуальність та затребуваність видання.

Книга є збіркою різнопланових текстів. Тут і матеріали мемуарного характеру, листи, критичні та біографічні нариси, вузькоспеціалізовані аналітичні есеї та публіцистичні статті, архівні розвідки тощо. Водночас зміст видання не викликає враження мозаїчності та непродуманості. Цьому сприяла обрана укладачем методика, яка увібрала в себе супроводження текстів коментарями та примітками, систематизування матеріалів за жанрами, здійснення наукового редагування наданих авторами текстів та узгодження з ними всіх змін, саморефлексія щодо власних дій у komponуванні книги та редакторських рішень. Про все це, зокрема, йдеться в початковому слові «Від упорядника»¹.

Як вказує О. Войтенко, в оформленні книги ним був урахований досвід низки видань зі схожим мультижанровим змістом². Серед них варто виділити роботу Олександра Щетинського, присвячену композиторові Леоніду Грабовському³, оскільки рецензована робота має подібну до неї структуру, схожого плану об'єкт (контексти і тексти творчої особистості) та спрямованість. Утім, найважливішим видається те, що автори цих книг формують нові тренди у вивченні української музичної культури ХХ століття, визначають ефективний формат і дієві підходи у дослідженні її представників. Можна тільки сподіватися на продовження цього тренду та появу нових праць, присвячених постатям української музичної культури, і не тільки другої половини ХХ століття.

Поза сумнівом, читання книги про В. Загорцева справить на читача особливий ефект та не залишить його байдужим. Матеріали мемуарного та біографічного плану⁴ створюють настільки своєрідне емоційне поле навколо постаті композитора, що він постає перед уявою читача живою особистістю із дуже непростим, часто драматичним

¹ Див. Войтенко О. Від упорядника // In memorem. Композитор Володимир Загорцев. Статті. Листи. Спогади. Матеріали до біографії. Київ : Видавництво «Фенікс», 2021. С. 3–18. Зауважимо, що у прийнятті тих чи тих рішень О. Войтенко керувався своїм багаторічним досвідом роботи зі спадком В. Загорцева, як-от: редагування та реконструювання творів композитора, участь в організації їхнього виконання, опрацювання архівних матеріалів, підготовка та друк аналітичних есеїв тощо. З детальним описом цієї діяльності можна ознайомитися на с. 7–9 цього видання.

² Там само. С. 15.

³ Щетинський О. Лінії–перехрестя–акценти. Композитор Леонід Грабовський : бесіди, статті, матеріали. Харків: «Акта», 2017. 780 с.

⁴ Див. усі матеріали розділу «Спогади про Володимира Загорцева», С. 19–68; есеї О. Войтенка в розділі «Дослідження творчості Володимира Загорцева», С. 175–229; нарис О. Войтенка та І. Таміліної в додатку «Біографічні матеріали», С. 230–237.

життєвим та творчим шляхом. Читач, найімовірніше, виявиться невідготовленим до такої «зустрічі» із композитором. Він здивується своїм відкриттям та відчує бажання рухатися далі. Цьому сприятимуть публіцистичні матеріали книги¹, надто ті, автори яких описали власний досвід відносин із В. Загорцевим та рецепції його творів. Своєю чергою, уловити особливу інтонацію та специфічний характер мови композитора, його спосіб та манеру мислити читач може, ознайомившись з інтерв'ю з В. Загорцевим або з його листами до диригента Ігоря Блажкова².

У книзі вміщено два розлогіх інтерв'ю з композитором³. Одне з них було взято Ольгою Зосім та опубліковане 1996 року в журналі «Музика». Таким чином, це інтерв'ю є передруком. Натомість інше в текстовому вигляді оприлюднюється вперше. Воно є розшифрованою версією розмови, що відбулася 2009 року в етері програми «Моя музика» між композитором та радіоведучою Іриною Пашинською.

Щодо листування В. Загорцева та І. Блажкова, то ця публікація не є першим випадком оприлюднення епістолярію композитора. Тим не менш, листування в книзі представлено в повному обсязі, тоді як в окремому, спеціальному виданні кореспонденції І. Блажкова⁴ наявні лише шість з дев'яти листів. Таким чином, книга містить ексклюзивні матеріали, до яких також варто зарахувати й низку спогадів про композитора, що були спеціально написані для цього видання. Водночас у книзі є чимало унікальних матеріалів — архівних знахідок, з якими читач може ознайомитися, переглядаючи кольорову вкладку книги або з нарисів, розміщених у додатку.

Варто зауважити, що книга не є суто просвітницькою та не орієнтується тільки на невідготовленого читача. Поряд з іншими, у ній містяться серйозні аналітичні праці, де висвітлений той чи той аспект творчості композитора. У більшості вони вже були раніше оприлюднені, що, втім, не зменшує їхньої цінності. За великим рахунком, ними вичерпується наукове опрацювання творчості В. Загорцева і визначаються межі та рівень опрацювання теми. Тож для наступних зацікавлених дослідників ці аналітичні есеї стануть своєрідним базисом подальших спеціальних розвідок та узагальнень.

Те саме можна сказати й щодо інших матеріалів книги — вони не складають враження, що сукупна тема творчості й життя В. Загорцева закрыта, що все в ній є зрозумілим й висвітленим. Навпаки, цей різноплановий і різножанровий контент є свого роду точкою збирання та визначення можливих напрямів її розвитку. Саме в цьому полягає найбільша заслуга книги — у ній зафіксований не тільки колишній інтерес до постаті В. Загорцева, а й стверджено, що композитор та його музика залишається в полі дослідницької уваги, що вони мають чималий потенціал наукового розгортання.

Успіх видання є результатом командної роботи, яку ініціював, очолив та довів до завершення О. Войтенко. На певних етапах роботи свою підтримку й допомогу в пошуках та опрацюванні матеріалів йому надавали Ілона Таміліна та Євген Громов. Цінним вкладом у фінальну версію книги стали редакторська робота Валентини Реді та Марини Божий, консультації з питань верстки та форматування текстів Лариси Гнатюк, коректорська робота Тетяни Кузьменко та стильне дизайнерське оформлення, яке виконала Анна Білецька. У підсумку маємо книгу, яка стала одним з найцікавіших музикознавчих видань 2021 року. Сподіваюся, що вона разом з іншими

¹ Розділ «Публіцистика минулих років», С. 118–158.

² Див. розділи «Інтерв'ю з композитором», С. 89–117; «Письма Владимира Загорцева Игорю Блажкову», С. 69–88.

³ В книзі є ще один матеріал в жанрі інтерв'ю, в якому В. Загорцев ділиться із співрозмовником своїм досвідом городника. Матеріал розміщений упорядником в публіцистичному розділі (див. Тютюн В. На врожай! З грядок композитора, С. 150–151).

⁴ Див. Блажков І. Книга писем: в 3-х томах. Санкт-Петербург : Композитор, 2020. 504 + 568 + 496 с., ил.

музикознавчими працями останніх років¹ нарешті змінять ситуацію в українській музично-видавничій галузі та спровокують появу ініціатив, метою яких буде підтримка у створені та випуску оригінальної та перекладної музикознавчої продукції як для фахівців, так і широкого кола поціновувачів.

---

¹ Див.: Корчова О. О. Музичний модернізм як *terra cognita*: монографія. Київ : Музична Україна, 2020. 490 с.; Тукова І. Г. Музика і природознавство. Взаємодія світів в умонастроях епох (XVII — початок XXI століть) Харків : Акта, 2021. 456 с.; Ніна Олександрівна Герасимова-Персидська: інтерв'ю, документи, спогади / ред.-упоряд. І. Г. Тукова, А. М. Гадецька. Київ : Пабліш Про, 2021. 328 с. : іл.